

na gori ne daleč od nas; širi se, temní se. Bežimo od tód, bliskalo se bo, grmeló in treskalo. Hitimo v vas pod goró!

* * *

Mladi čitatelj! Bila sva na prijaznem hólmei nad domačo vasjó, splezala sva na visoko goró. Kje ti je bolj dopalo? Gledati s hribca na poznato selo in se vračati potem k domačemu ognjiščí, k roditeljem, bratom in znancem, ali na visokej gori zrétí na okrog, daleč po širocem svetu iskati si slave in bogastva? Kaj bolj osrečuje človeka, da žíví mirno v krogu svojih domačih, srečno in zadovoljno, ali da blódi po svetu za nestanovito péno slave in častí, s praznim srcem in nemirnim duhom?

Jos. Gradačan.

Lončarstvo.

Lončar je rokodelec, ki od glíne (íla) zdeluje lonce in drugo posodo, v katerej se kuhajo ter varé jedí in tekočíne. Glina je raznovrstne boje; tudi je ali mastna ali žilasta in se dá mesiti, ako jo z vodo razmočimo. Lončar naredí posode v raznej obliki in velikosti in potem jih suší, ožiga, barva in loší (cinja). Zemlja za lonce treba da je čista, v njej ne sme biti nobenega kámena. Ravno zaradi tega jo je presejati skozi posebno rešeto, potem ugnjétati in razdrobiti, a nazadnje zopet z roko dobro izpremešati, predno se posoda začne delati.

Najpoprej lončar potrebuje lončarskega srpa, rekši ostrega železa, podobnega polovici lune, s katerim se grudasta glina razreže v tenke platnice, da takó najde vsak najmanjši kamen.

Okroglo posodo lončar dela na lončarskem kolóvratu, a oglásto s pomočjo lesénih ali sadrénih tvorílih (kalupih).

Ako hoče lončar lonec (pisker) narediti, vzame najpred kos vlažne in popolnem pripravljene gline (íla). dene ga na gorénjo kolut lončarskega kolóvrata, zavrtí z ного koló, z rokama pa stiskava glino; v tem, da se kolut vrtí, daje glini podobo valjka. Potem vtakne palec v váljek ter neprestano koló vrteč daje s palcem loncu óno obliko, kakeršno želí imeti. Kadar je lonec dogotovljen, izgládi ga ter ga z medéno (mesingasto) žíco odreže od koluti. Ročaj in druge lončeve dele, ki se na koluti izvesti ne dadó, naredí z rokó ter jih na lonec prilépi.

Takó se zdelujejo skledé, pládniki, skledice in druge take posode. Samo to je treba pómneti, da se take stvarí dolbejo z okroglasto posodo, narejeno od lesá, pločevine, rogá ali pa od same gline.

Ko je posoda izgotóvljena, suší se v senci a nikoli ne na solnci, potem se takój pobarva, polóši in ožgé. — Lončarska roba je navadno od slabéjše gline, položena je s svinčenim steklom, ali se pa še celó ne lóši, kakor n. pr. lonci za cvetlice. Pri lósenji (cinanju) te proste robe se dostikrat zgodi, da se ves svinčení okis ne zveže s kremeníco, in v tacih posodah se jedí lahko navzamejo strupenega svinca. Izbirati je torej treba zmirom le dobro ožgano, jasno zvenéčo robo s svetlim lošem.

Kamenina (Steingut), od katere se izdelujejo vodni vrši itd., položi se s tem, da se v razbeljeno peč vrže soli (Klornatrijum). Sol razhlapi in pokrije posodo od zunaj in od znotraj z lehkotopnim natronovim steklom.

Lončarski loš, s katerim se posoda loši, narejena je navadno iz 7 delov svinčenega prahu in 4 delov dobro izprane gline, vse to se dobro zmelje in z vodo tako razmoči da postane tekočina. V to smes se potem še kaka druga reč pridene, da se dobi različna boja (barva). Posode se potlej v tako zmes namočijo ali se pa ž njo polivajo.

Suhe posode se žgó v dolgej, četverooglatej, obokanej péci, ki je narejena od same opeke. V to peč se toliko posod postavi, da je peč do vrha polna. Izprva se v peč le po malem kuri, potem pa bolj in bolj, dokler ni peč vsa razbeljena. Čez 18 do 20 ur so posode ožgane.

Takisto se izdelujejo tudi druge, draže in uméeljno narejene posode, ki pridejo v trgovino pod različnimi imeni, recimo: fajans, porcelan, kaolin itd.

Porcelan, Kinezom že davno znan, iznašel je na Nemškem še le 1703. l. kemik Böttcher, ki je dobil od saskega kneza Joachima povelje, da mora zlató delati. Mož je marsikaj poskušal, mešal in topil, naposled je dobil — zna se, da ne zlatá, nego neko lepo belo stvar, porcelan imenovano, ki je za mesto Meissen, kjer se je 1710. l. ustanovila prva tovarna za porcelan, bila pravi vrelec obilega zaslužka.

Različno lončarsko posodo izdelovali so že v najstarejših časih, ter se je ta uméeljnost dandanes že takó razvila, da je te vrste blagó postalo predmet okusa in razkošja (razsipnosti). Vzrok temu je uméeljna izdelava.

Da je lončarstvo zeló staro, to nam priča sv. pismo. Lončarje so Izraelci zeló spoštovali. Bila je jedna lončarska obitelj iz rodú Judinega, ki je samo za kralja izdelovala posodje in je tudi v kraljevem dvoru stanovala. Egipčani, Kitajci (Kinezi), Grki in Rimljani so se tudi pečali z izdelovanjem lončene posode. Lončarsko koló so ljudjé poznali in rabili že pred Kristovim rojstvom, a loš (cinj) izumili so Egipčani. Etrurske posode (v Italiji), katere še dandanes izkopavajo iz zemlje, znane so po vsem svetu.

Vse druge draže in uméeljno narejene posode se izdelujejo v porcelanskih tovarnah (fabrikah), samo navadne posode izdelujejo naši lončarji. Ti poslednji izdelujejo tudi peči.

I. T.

—x—

Najlepše je domá.

● blaga kmetska vás domáča!

Jaz ves po tebi hrepením;

Pri tebi le so misli mójé,

Na tvóje lóke se želím.

Mej nama jarki so globòki,

Poljá široka, lés temán,

Strmine gòrske, réke bistre;

Hodá je v té nekteri dán.

Lepé so tod vasí in mésta,
Prijetna tuja so poljá;
Lepí ljudjé so in bogatí:
Najlepše vender je domá!

J. Z.

—x—